

illud adjeci, sicut in Præfatiuncula mea designavi, ut in quantum possem, aliqua deciderem: illa tamen, quæ mihi^a ad suspicionem veniebant, quod non ab ipso Origene ita dicta, sed ab aliis viderentur inserta, propter hoc, quod de eisdem rebus in aliis locis ejusdem auctoris catholice dictam legeram. Nemo ergo mihi ex hoc, quæro te, sancte ac venerabilis et beate Pater, conflet invidiam: nemo factionibus utatur et calumniis, quod in Ecclesia Dei fieri non licet. Ubi enim 408 simplicitas tuta erit et innocentia, si^b hic non erit? Origenis ego neque defensor sum, neque assertor, neque primus interpres. Alii ante me hoc idem opus fecerant, feci

^a Paulo elegantius, falso tamen legebatur in suspicionem. Hieronymus barbariem sermonis ad suspicionem venire, et quod præcedit, quin imo etiam, Presbytero Aquilejensi exprobrat.

^b Constantius maluit hoc, suppletque quod ego feci. Quæ quidem vitia sermonis atque incohærentias, nec peccavit Rufinus nec peccat. Nempe hic loci adverbium alteri ubi respondet, sensusque perspicuus est, non licere in Ecclesia calumniari; ubi enim tuta erit innocentia, si hic sive in Ecclesia non

et ego postremus rogatus a fratribus. Si jubetur ne fiat, jussio observari solet in posterum. Si culpantur, qui ante jussionem fecerunt, culpa a primis incipiat.

VIII. Ego autem [At. enim] præter hanc fidem, quam supra exposui, idest, quam Ecclesia Romana, et Alexandrina, et Aquilejensis nostra tenet, quæque Jerosolymis prædicatur, aliam nec habui^d unquam, nec habeo in Christi nomine, nec habebō. Et si quis aliter credit, quisquis ille est, anathema sit. Reddent autem in die judicii rationem hi, qui offendicula, et dissensiones et scandala fratribus propter invidiam solam generant et livorem.

erit? Mox cod. Guarnerian. enim pro ego legit.

^c Vulgati antea et cod. ipse Guarnerian., debet, renitentibus mss. plerisque aliis. Consule Hieronymi censuram.

^d Guarnerian.. non habui unquam in me, nec habeo in Christo hominem, pro in isto homine, quod olim editi, tamen vitiose, cohærentius tamen præferebant. Impresam lectionem P. Constantius e mss. restituit.

EPISTOLA ANASTASII

ROMANÆ URBIS EPISCOPI

AD JOANNEM EPISCOPUM JEROSOLYMORUM

Super nomine Rufini.

A Joanne consultus Anastasius, utrum Rufinus ob versos e Græco in Latinum Origenis πρῶτον Ἀρχόντος libros damnandus esset, respondet, seposita omni suspicionem, perpendendum esse, quo id animo aggressus sit: et cum quidem damnandum, si propria mente, et laudans ac probans transtulerit, secus si ipsum accusans auctorem; se vero non vano timore sollicitari, sed operam daturum, ne hinc Ecclesiæ per orbem corrumpantur.

1. Probata quidem affectionis est hoc, ut laudabiliter de sacerdote sacerdos loquaris. Pro tanto igitur præconio, quod^b in merita mea effusissimum contulisti, ut amoris tuo gratias ago, ita splendorem tuæ sanctitatis, et^c eas, quas in 409 Domino habes virtutes, subinde quodammodo parvitas nostræ favorabilis sermo prosequitur. ^d Tam enim, vir om-

niam præstantissime, laudum tuarum fulges nitore conspicuus, ut par esse meritis sermo non possit. Porro autem tanto titularum tuorum rapior incitamento, ut etiam quod^e implere nequeo, audere non desinam. Jam hoc de laudibus tuis est, quod me tantum de cælestis istius animi serenitate laudasti. Tui etenim Episcopatus ordo perspicuus per^f diver-

^a Ita in antiquissimo Palatino-Vaticano codice 254. inscribitur. In editis antea, vel verba super Rufini nomine desiderantur, vel legitur de Rufino sententia. Hanc ipse Hieronymus a se descriptam secundo libro contra Rufinum subjecit. Si, inquit, ideo interpretaris (Origenem) ut eum hæreticum arguas, nihil de Græco mutes, et hoc ipsum Præfatione testare: quod prudentissime Papa Anastasius in Epistola, quam contra te scribit ad Episcopum Johannem, suo sermone complexus est, me liberans, qui id feci, et te arguens, qui facere noluit. Ac ne forsitan hoc quoque neget, subjeci exemplum ejus, ut si non ris audire fratrem monentem, audias Episcopum condemnantem. Cætera quæ de ejus germanitate ac judicio disputat, repete ex eodem libro, et sequenti tertio sub finem.

^b Antea legebatur effusissime. Porro Guarnerius, qui hanc Epistolam ad calcem Marii Mercatoris edidit, pro in merita mea legit immerito in me, contra mss. fidem.

^c Palatinus, duoque alii mss. quibus Coustantius utitur, et earum.

^d Sic Palatinus cum aliis mss. et Guarnerio. Antea erat tam eminenter. Coustantius ex quodam Cluniacensi cod. in quo est tamen eminente, conjicit rependum tam enim eminenter.

^e Hactenus lectum est impetrare, pro quo implere ex emendatis. Palatino substituo.

^f Coustantius, quod me tantummodo de cælestis, etc. Paulo post Guarnerius per universum orbem, et splendoris tui, refragantibus mss. atque editis libris.

suum orbem velut radians, etiam ad nos splendoris sui detulit claritatem. In me quippe totum ipse amicitiae tribuis, examini nihil relinquis. Aut si jure me laudas, tu quoque similiter non relaudandus es? obsecro igitur ob utrumque, ut meipsum apud me laudare jam desinas. Duplex etenim me causa constringit, ne consacerdotis tui sensibus aut dolorem falsa laus ingerat, aut pudorem vera succendat.

2. Sed ut ad caussam revertar: Rufinus, de quo me consulere dignatus es, conscientiae suae divinam habet arbitram majestatem; apud quam se integro devotionis officio ipse viderit, qualiter debeat approbare.

3. Origenes autem, cujus in nostram linguam composita derivavit, antea et quis fuerit, et in qua processerit verba, nostrum propositum nescit. Quod vero sit animi mei **410** studium, cum tua paulisper super hoc conferam sanctitate. Hoc igitur mente concepi, quod Urbis nostrae populis de translatis Origenis lectio patefecit, quadam puris mentibus velut nebula caecitatis injecta, fidem Apostolorum, et majorum traditione firmatam, velut devius anfractibus illum voluisse dissolvere.

* Voculam ipse, quae deerat, suffecimus ex Palatino ms. qui deinde cum Bellovacensi penes Constantium, et Guarnerio, tu quoque simili tenore laudandus es; absque interrogationis nota. Ex eodem mox supplevimus voces, apud me, quae in editis desiderabantur.

^b Legimus cum Palatino ms. atque editis castigatioribus. Prius erat, *Duplex enim causa me hoc posscere constringit*, etc., tametsi illud hoc posscere, ab Anastasii mente non sit alienum.

* Vocula ut antea desiderabatur: mox erat *conscientiae tuae habet arbitrum divinam majestatem*; quae e mss. emendamus.

^d Ita Palatinus, aliique emendatiores mss. Guarnerius locum ita reflexit ex ingenio, *nostrum studium nescit, quod vero sit animi mei propositum, cum tua*, etc. Sensus perspicuus est, minime scilicet ad propositam quaestionem, pertinere, de Origenis persona et mente perquirere. Mox adverbium super ex eodem ms. restituo.

* Iterum ex fide Palatini ms. legimus, tametsi in consequentibus librorum aliquot mendis ipse non careat. Sic legit Constantius quoque, a quo jure vapulat Guarnerius, qui locum de suo ita mutavit: *Hoc igitur mente concepi, illum, qui urbis nostrae populis opera translata Origenis lectione patefecit, quamdam puris mentibus veluti nebulam caecitatis injicere, fidemque Apostolorum, et majorum traditione firmatam velut devius anfractibus voluisse dissolvere*. Prius editi, quod qui urbis nostrae populis de translata Origenis lectione patefecit, quamdam puris mentibus velut nebulam excitans, injectam, fidem Apostolorum, et majorum, etc. Neutra igitur editio Anastasii mentem sensumque representat, dum Rufinum proprie notant. Neque enim illum ait S. Pontifex voluisse fidem Apostolicam labefactare, sed Origenem id in animo habuisse, idque se ex Rufini nupera interpretatione intelligere, cum antea, quis Origenes fuerit, et in qua processerit verba, nesciret.

^f Editi cum Guarnerio plerumque habent dicere, Mox cum eodem Palatinus quid aget pro agat, et exsecrando factum exosum populis prodit.

^g Palatinus in se, pro interprete; plerique autem vulgati, *Si vero interpretes tantorum malorum erroribus consensum praestat, et legenda dogmata prodit in populos*, etc. Emendatur a scriptis. Hieronymus lib. II. contra Rufinum, quod et superius notatum est: *Si ideo interpretaris, ut eum haereticum arguas, nihil de Graeco mutes, et hoc ipsum Praefatione testare;*

4. ^f Discere hoc loco libet, quid agat in Romanam linguam ista translatio. Approbo, si accusat auctorem, et execrandum factum populis prodit, ut justis tandem odiis teneatur, quem jam dudum fama constrinxerat. Si vero interpretes tantorum malorum consensus praestat, et legenda prodit in populos, nihil aliud sui opera laboris extruxit, nisi ut propriae veluti mentis arbitrio, haec quae sola, quae prima, quae apud catholicos Christianos vera fide jam exinde ab Apostolis in hoc usque tempus tenentur, inopinatae titulo assertionis everteret.

5. Absit ⁱ hoc ab Ecclesiae Romanae catholica disciplina. Nunquam profecto eveniet aliqui, ut haec admittamus ratione, quae jure meritoque damnamus. Quapropter illa toto orbe Christi Dei nostri diffusae providentia, probare dignabitur, accipere nos omnino non posse, quae Ecclesiam maculent, probatos mores evertant, aures circumstantium vulnerent, jurgia, iras, dissensionesque **411** disponant. ^k Qua re moti qualem Epistolam ad fratrem et coepiscopum nostrum ^l Venerium diligentiori

quod prudentissime Papa Anastasius in Epistola, quam contra te scribit ad Episcopum Joannem, suo sermone complexus est, me liberans, qui id feci, te arguens qui id facere noluiti.

^b Guarnerius, propriae voluntatis arbitrio. Cetera ex fide Palatini ms. legimus, cui alii penes Constantium adsentiuntur. Tantum mera fide pro vera fide et impiae pro inopinatae in eo codice habetur, quemadmodum et in Bellovacensi, eodem P. Constantio teste. Guarnerius inopinatae penitus omisit. Veteres editi sic totum locum representant, *hanc quae sola, et quae prima apud catholicos Christianos vera fides jam ab Apostolis exinde usque ad tempus praesens tenetur*, etc.

ⁱ Veteres editi, *Absit haec ab Ecclesia Romana nequaquam catholica disciplina*, et vox ut aliqua hoc admittamus ratione, quod jure, etc., renitentibus mss. et Guarnerio.

^l Idem, quapropter in toto orbe, etc. Mox Palatinus prudentia pro providentia, et paulo post, quae Ecclesiam maculent, quae probatos mores evertant, etc.

^k Vitiose in editis plerisque efferebatur hic locus: *Quare nosce qualem Epistolam ad fratrem, et Coepiscopum nostrum Venerium diligentiori cura perscriptam parvitas (al. pravitas) nostra transmiserit, sibi que hanc conscientiam fecerim, quod non superflua laborem formidine, neque vano timore solliciter, etc.* Guarnerius autem quadam e contextu excidisse suspicatus, lacunam expleri posse censuit his verbis, quae, mutato tantum charactere, in textum ipsum intrusit: *Qua re moti, Origenis quidem scripta et errores damnavimus; interpretem vero, cum non satis neque sua praefatione ad libros Origenis, neque Apologia ad nos missa repurgaverit: imo forte iidem erroribus re ipsa consentiat, Romam ad iudicium Sedis Apostolicae vocavimus, et renuentem venire eadem sententia involvimus. Damnationis autem sententiam fratribus nostris Venerio et Chromatio scripsimus*. Nunc ex Palatino exemplari absque alienis additamentis integritati redditur locus, quem ante nos ex aliis bonae notae mss. Constantius quoque ad eundem modum restituerat. Quamquam hic mota rescribi maluisset pro moti. Pro perscriptam in Palat. est perspectam.

^l Mediolanensem Episcopum, qui Simpliciano successit, ad quem prior data est Anastasii Epistola de Origenis damnatione, quam antea ineditam publici juris fecimus in primo Tomo Hieronymi Operum sub num. 95. Hanc adeo ad Venerium diligentiori cura

cura perscriptam parvitas nostra transmiserit, ex subditis poteris comprobare : ^a Unde igitur habeat secum ille, qui transtulit, servetque sibi hanc conscientiam, ^b non superflua laboro formidare, neque inani timore solliciti. Mihi ^c certe cura non deerit, Evangelii fidem circa meos custodire populos, partesque corporis ^d mei per spatia diversa terrarum, quantum possum, literis convenire, ne qua prophanae interpretationis origo subrepat, quæ devotas mentes immissa sui caligine labefactare conetur. Illud quoque, quod evenisse gaudeo, tacere non potui : beatissimorum Principum nostrorum manasse Responsa, quibus unusquisque Deo serviens, ab Origenis lectione revocatur; **412** ^e damnatumque sententia Principum, quem lectio reum prophana

perscriptam Epistolam se dedisse Anastasius testatur, cujus et fragmentum hoc esse videtur, quod subsequenti sermone recitat, tota enim ad nos usque non devenit.

^a Diximus videri quæ hinc subsequuntur ad numerusque finem petita ex ipsa Anastasii ad Venerium Epistola, ex qua ipse sua iidem verba recitat ad faciendam Joanni fidem de sententia in eadem hac Rufini causa, quam dudum ad Episcopum Mediolanensem præscripserat. Eosdem reipsa sensus replicat circa Interpretis conscientiam, et prava Auctoris dogmata, sui que hac de re curas : quæ frustra erat repetere, nisi ex alio suimet scripto, consensus demonstrandi gratia, præter ea quæ ulterius infert. Idem ipsa indicant, quæ proxime præcedunt verba, *ex subditis poteris comprobare* : eoque magis postrema, quibus sectio concluditur, *Hactenus sententiæ meæ forma processerit.*

^b Fallitur qui duplicem subesse his verbis sententiam putat, et mutilam utramque atque admodum implexam. Non esse, ait, Anastasii sibi curæ de Rufini conscientia inquirere, cujus et superius dixerat, *divinam esse arbitram majestatem.*

^c Mss. ii etiam, quibus Constantius utitur, *michi curæ non deerit*, quæ lectio tametsi minus Latina, fortasse est verior.

^d Veteres vulgati, *partesque populi mei per quæque spatia diversa terrarum diffusas, quantum possim literis convenire.* Emendant post Garnerium Constantius Mss. ope, quibus Palatinus, quo præcipue utimur, suffragatur. Garnerius ^e omiserat mei. Notum porro, Ecclesias, quarum ipse caput est, corporis sui partes ab Anastasio appellari. Convenire autem literis quempiam, pro adiuvare, dixit et in laudata ad Simplicianum Epistola, *Conventus literis memorati (Theophili) conventio sanctitatem tuam, etc.*

^e Cod. Palatinus *revocetur* : tum editi plerique *damnandumque*, et mox *rerum pro reum*, perperam. Principum Responsa, quæ Hieronymus quoque prædicat lib. 1. contra Rufinum, non aliorum quam Arcadii atque Honorii putanda sunt, quamquam hodie non superent. Optime Constantius arbitratur, Synodi Alexandriae Patres atque in primis Theophilum, cum, damnato Origene, non satis profecisse sibi viderentur, Imperialia rescripta petiisse, quibus ipsa Origenianorum operum lectio vetaretur, ad eorum formam, quæ in Cod. Theod. lib. 16. tit. 5.

^a Procul dubio jam animadverterit lector Vallarsium modo quondemque virum designet.

A prodiderit. Hactenus sententiæ meæ forma ^f processerit.

6. Quod te vero vulgi de Rufino querela sollicitat, ut quosdam ^g vagis suspicionibus persequaris, hanc tuam opinionem constringam divinae lectionis exemplo, sicut scriptum est : ^h *Non sic homo ut Deus : nam Deus videt in corde, homo videt in facie.* Itaque, frater carissime, omni suspitione seposita, ⁱ Rufinum propria mente perpende, si Origenis dicta in Latinum transtulit, ac probavit, nec dissimilis ^j a reo est, qui alienis vitiiis præstat assensum. Illud tamen ^k tenere te cupio, ita haberi a nostris partibus alienum, ut quid agat, ubi sit, ^l nec scire cupiamus. Ipse denique viderit, ubi possit absolvi.

B leg. 34. anno 398. Montanistarum, ad Eunomianorum codices legi velant, eosque igni cremari jubent.

^f Garnerius *processerit*, ex præcepta opinione, qua superiorem lacunam de Origenis ac Rufini damnatione de suo expleverat.

^g Olim erat, *ut quosdam malis suspicionibus persequaris, hanc etiam opinionem.* Emendant e Mss. Garnerius et Constantius, quibus et Palatinus noster calculum addit. Æmulos Rufini Hieronymum, ejusque amicos, quos vagis suspicionibus Joannes persequeretur, indicari pronum est credere.

^h Ita editi castigatiores et Palatin. ms. qui alterum *videt* cum Garnerio non agnoscit. Alii editi, *Non sicut videt homo, ita et Deus, nam Deus, etc.*

ⁱ Contrario sensu editi ante Constantium, *Rufinum scito, quod propria mente Origenis dicta, etc.* Cum superius Rufinum conscientia suæ permittat Anastasius, nescius quo animo Origenis scripta fuerit interpretatus. Emendantur a laudati Constantii mss. et Palatino.

C ^j Antea legebatur *ab eo.* Garnerius veram lectionem restituit, quam præferunt et mss. Idem argumentum urget Hieronymus lib. ii. num. 20. *Dic ergo quare Origenis mala in Latinum verteris : ut auctorem mali proderes, an ut laudares? Si prodis, in Præfatione cur laudas? si laudas, hæreticus approbaris. Si hæc omnia probantur mala, igitur unius et auctor et Interpres rei criminis sunt.*

^k Alias editi, *te scire cupio.* Mox, *a nostris partibus*, idem esse Constantius explicat, quod a nostra regione, nominatimque ab urbe Roma.

^l Aliter, *nescire.* Quod subsequitur, *ubi possit absolvi*, Constantius interpretatur, ab injectis suspicionibus, non a lata damnationis sententia. Profecto damnatum ab Anastasio Rufinum non fuisse, totus hujusce Epistolæ contextus probat. Probant etiam multa ex Ecclesiastica historia argumenta : neque enim par est credere, si percussus anathemate fuisset, potuisse illum deinceps usque ad vitæ finem sanctissimorum hominum uti familiaritate, puta Paulini Nolani, Chromatii Aquilejensis Episcopi, et Gaudentii Brixiani, tum Piniani, Albinæ, Melanii, quacum vixit conjunctissime. Neque laudari post mortem ab Ecclesiasticis viris Palladio, Cassiano, Sidonio Apollinari, imo et ab ipso Gelasio Papa in Decreto, ubi illum *virum religiosum* vocat, etc.

^a Garnerium modo Garnerium scribere, quamvis quondam Edr.